

Recension i Göteborgs-Posten, 5.5.1997
Av Torgny Nordin

Vem tillhör Världens ände?

"Till världens ände – resor i Sibirien" av Magnus Londen. Söderström & C:o Förlag Ab, 1997

Transsibiriska järnvägen har beskrivits så många gånger i resebrev och böcker att man känner smaken av gurka och ljummen vodka bara vid tanken på att läsa sig igenom ännu en tågresa. Det är alltså med dämpad entusiasm jag ger mig iväg med den finlandssvenske journalisten Magnus Londen och några av hans vänner på långfärd till Ryssland.

Men min misstänksamhet bringas snart på skam. Magnus Londen har skrivit en reportagebok om Sibirien som på ett utmärkt sätt skildrar överraskande möten, tragikomiska personer och återkommande vedermödor mot bakgrund av det sönderfallande jättelandets sorgliga historia.

Vännerna är på väg till världens ände, som enligt dem är belägen på ögruppen Kurilerna. Och faktiskt, längst österut på ön Shikotan ligger Kraj sveta - Världens ände. Tre familjer och en arg hund vaktar fyren som på grund av stölder inte längre är i funktion. En nödlampa lyser svagt, men framstår mer som övertydlig symbol för ett land på sparlåga. Datumzonen är nära. USA är en dag efter, något som på den sovjetiska tiden ansågs som självklart i dubbel mening: Amerika var ju gårdagens land.

För bara några år sedan var Kurilerna den mest isolerade platsen i det otillgängliga imperiet. Att det inte är lätt att komma dit ens i dag vittnar Magnus Londens strapatser om, och det är därför särskilt intressant att läsa om hur livet numera ter sig. Någon uppmuntrande läsning är det inte. Människorna lever ett hårt liv, även om de högerstyrda japanska terrängbilarna vittnar om att fiskarna vet att ta betalt för kungskrabborna som säljs i hamnarna på Hokkaido.

Kurilerna ockuperades under krigsslutet av Sovjet, men de sydligaste öarna, däribland Kunashiri och Shikotan, anses av de flesta rätteligen höra till Japan. Frågan var på tapeten i början på nittioalet, men nu har den högljudda ryska nationalismen stängt dylika diskussioner. Vad Ainos tycker, som levde på Kurilerna före såväl japaner som ryssar, frågar ingen.

Så kommer resenärerna till Magadan och Kolyma - till Gulagarkipelagen; slutstationen för miljoner slavarbetare under terrorn. Här möter strandsatta forskare som längtar till den vilda tundran och förvirrade och besvikna existenser som drömmer om än mer avlägsna platser: Moskva, Sankt Petersburg... Men bara fixarna, *biznismännen*, tar sig fram. Platsen är absurd. De första amerikanska turisterna som kom med flyget från Anchorage köpte som souvenirer med sig Kolymadödskallar i form av askkoppar. Husen håller på att förfalla. Och vodka flödar.

Resan till Världens ände går genom områden och till människor som drabbats hårt. Det bestående intrycket är emellertid inte uppgivenhet utan försiktig

tillförsikt. Magnus Londen funderar på att skriva en kärleksförklaring till Sibirien.
I själva verket är det just vad han gjort.

Torgny Nordin